

OAZA NA PRAGU KOPRA

bilten Naravnega rezervata Škocjanski zatok

številka 7, februar 2005

UVOD

Leta 1971 je osemnajst predstavnikov držav v iranskem mestu Ramsar na obali Kaspijskega morja podpisalo konvencijo o varstvu mokrišč, danes poznano kot Ramsarsko konvencijo. Kljub temu, da je konvencijo ratificiralo že več kot 120 držav po vsem svetu, med njimi tudi Slovenija, mokrišča še vedno neusmiljeno izginjajo, predvsem zaradi enostranskega in neusklajenega načrtovanja in rabe vodnega in obvodnega sveta. Na slovenskem seznamu mokrišč mednarodnega pomena najdemo le dve območji: Sečoveljske soline in Škocjanske jame. Vsekakor si status Ramsarske lokalitete zaslužijo tudi loke in mrtvice ob Muri, stara struga Drave s Šturmovci in Ormoškim jezerom, Krakovski gozd in mokrišča ob spodnji Savi, Ljubljansko barje, kraško porečje Ljubljaniče s Cerknjskim jezerom in Čezsoški prodi.

Velik korak naprej v aktivnem varstvu mokrišč, ki izhajajo iz obveznosti pogodbenih partneric Ramsarske konvencije, je Slovenija naredila tudi z zakonsko zaščito območja naravnega rezervata Škocjanski zatok. Leta 1993 je bilo ustavljeno uničevanje največjega slovenskega polslnanega močvirja, z zakonsko zaščito leta 1998 pa postavljeni temelji razvoja naravnega rezervata Škocjanski zatok.

Foto: Borut Mozetič

Naravoslovni dnevi so ena izmed priljubljenih oblik spoznavanja naravnega rezervata Škocjanski zatok.

DOPPS-ova predavanja v Kopru

Vabimo vas na DOPPS-ova predavanja v Kopru, ki bodo potekala v prostorih Univerze na Primorskem, v mali predavalnici (vhod z Muzejskega trga, pred vhodom v Pošto Slovenije), s pričetkom ob 19. uri. Obisk predavanj je brezplačen.

- **23. februar 2005: Ptice na vašem pragu** (predava Tomaž Mihelič)
Veliko vrst ptic si je svoj življenjski prostor našlo prav v okolici naših domov. Katere so te ptice, kako jih prepoznamo, ter kako lahko prispevamo, da bodo naši vrtovi za njih še privlačnejši, vse to bomo izvedeli na predavanju.
- **23. marec 2005: Vloga in pomen sov in ujed Slovenske Istre** (predava Lovrenc Lipej)
Sove in ujede so na vrhu prehranjevalnih verig. V submediteranskem delu Slovenije živi veliko vrst enih in drugih, obenem pa je njihova vloga v tem okolju nekoliko drugačna kot v celinski Sloveniji.
- **20 april 2005: Selitev ptic** (predava Borut Rubinič)
Vsakoletne selitve ptic so za marsikoga še vedno ena večjih ugank narave. Kam se selijo, zakaj se selijo, ter kako najdejo pot do prezimovališč in spet nazaj, bomo poskušali pojasniti na tem predavanju.
- **18. maj 2005: Rumena pastirica** (predava Jana Kus Veenvliet)
Rumene pastirice so značilne gnezdilke vlažnih travnikov, pa tudi obalnih slanišč. Vrsta ima številne geografske rase, ki jih lahko v času spomladanske selitve opazujemo tudi na Primorskem. Na predavanju se bomo seznanili z biologijo, ekologijo in statusom te vrste.

Vabimo vas tudi na voden izlet v naravni rezervat Škocjanski zatok, ki bo 2. aprila 2005. Po koncu izleta bomo zainteresiranim na predavanju predstavili Načrt upravljanja za NR Škocjanski zatok 2004-2008. Dobimo se ob 8. uri pred bazo AMZS v Bertokih, vabljeni.

Novice iz zatoka

Dolgo obdobje priprav na obnovo Škocjanskega zatoka se vendarle počasi bliža koncu. Inštitut RS za vode je v septembru 2004 dokončal pripravo izvedbene dokumentacije. V juliju 2004 je bil izdelan Program okoljskega monitoringa v času gradnje in obratovanja, pridobljena pa je bila tudi izjava o skladnosti izvedbene dokumentacije s Presojo vplivov na okolje. Urejanje statusa zemljišč je še v teku. Parcelacija zemljišč je bila izvedena že poleti, koprška izpostava Davčne uprave RS pa je odločbe o parcelaciji izdala novembra 2004. V oktobru je cenilec ocenil vrednost zemljišč, ki jih je za namen izvedbe projekta potrebno odkupiti oziroma plačati služnost za uporabo. Razpisna dokumentacija za izvedbo javnega razpisa za izbor izvajalca renaturacijskih del je v pripravi, hkrati pa tečejo vsi postopki, potrebni za pridobitev gradbenega dovoljenja. Pripravo investicije v celoti vodi Ministrstvo za okolje in prostor, DOPPS pa sodeluje v okviru svojih upravljalških pristojnosti in kot soinvestitor renaturacije Bertoške bonifike.

Na DOPPS-u hkrati končujemo Načrt upravljanja NR Škocjanski zatok, ki upošteva vse predhodno pripravljene zakonske in strokovne podlage ter dokumentacijo in je temeljni programski akt rezervata za obdobje 2004–08. Načrt upravljanja poleg obnove natančno opredeljuje tudi prihodnje upravljanje habitatov in delo z obiskovalci.

Razmere v rezervatu so v veliki meri odvisne od pritokov vode. Zato smo bili upravljalci zelo zadovoljni ob zaključku sanacije zaporničnega sistema pri Turku, ki bo v prihodnje omogočal večji pretok vode iz Rižane po njenem levem razbremenilniku v Škocjanski zatok. Izvajalec del je uredil pritok iz Rižane, vgradil nove zapornice in jih priključil na električno omrežje. Z izvajalcem javne vodnogospodarske službe VGP Soča smo se dogovorili tudi o režimu upravljanja z novimi zapornicami za potrebe dotoka sladke vode v laguno Škocjanskega zatoka.

Foto: Borut Mozetič

V novembru smo pokosili 12 hektarjev travnikov na Bertoški bonifiki.

Foto: Borut Mozetič

Pri izvedbi monitoringa ptic v naravnem deželnem rezervatu ob izlivu Soče.

V prvi polovici novembra smo pričeli z košnjo travnikov severnega in južnega dela Bertoške bonifike. Na podlagi terenskih opazovanj in spremljanjem stanja populacij ptic smo izvajalcu košnje določili površine za košnjo. Do konca novembra je bilo na obravnavanem območju pokošenih 12 ha travnikov. S predstavniki Mestne občine Koper, Veterinarske postaje Koper in društvom Boškarin smo v

Foto: Borut Mozetič

Predstavniki Evropske Komisije so bili zadovoljni z doslej opravljenim delom v Škocjanskem zatoku.

letu 2004 poskušali s hrvaškimi partnerji urediti uvoz istrskega goveda - boškarinov iz sosednje Hrvaške, vendar dosedanja prizadevanja niso obrodila sadov. Zato smo se povezali s predstavniki Združenja gojiteljev podolskega goveda iz sosednje Italije. Prve živali bomo uvozili v letu 2006, ko bo rezervat potreboval tovrstno upravljanje.

V rezervatu redno potekajo vsi programi monitoringa. S predstavniki Biološke postaje Isola della Cona, ki izvajajo monitoring ptic v naravnem deželnem rezervatu ob izlivu Soče smo izmenjali izkušnje pri izvedbi monitoringa in proučili možnosti za uvedbo enotne metodologije monitoringa na vseh severno-jadranskih mokriščih, ki bi omogočala boljše primerjivost podatkov.

15. novembra so nas v okviru tehnične kontrole projekta LIFE v Kopru obiskali predstavniki Evropske Komisije, in

sicer vodja oddelka LIFE Bruno Julien s sodelavci. Predstavnikom Komisije smo podrobno predstavili dosedanje aktivnosti v okviru projekta, kot tudi dosežke. Posebej podrobno smo obrazložili priprave na začetek investicije in vse korake, ki smo jih v okviru teh aktivnosti že uspeli izvesti, pa tudi težave in ocene za dejansko izvedbo. V okviru terenskega ogleda rezervata in območij urejanja, smo si ogledali Bertoško bonifiko in še posebej mesta, kjer so se odvijale LIFE aktivnosti, kot npr. ustje Are, košene travnike, pa tudi kaseto, namenjeno deponiji za 200.000 kubičnih metrov blata iz lagune.

Odziv Evropske Komisije je bil zelo pozitiven, gospod Julien nas je za dosedanje dosežke izrecno pohvalil. Dogovorili smo se, da bomo Komisijo sproti obveščali o terminskem planu in izvedbi del. Nadaljnja podaljšanja projekta niso več možna, zato bomo poskrbeli za dokončanje vseh projektnih aktivnosti v letu 2005.

Rezervati in ljudje

Naravni rezervat Škocjanski zatok sodi tudi med območja evropske mreže Natura 2000. Poleg ohranjanja narave ima območje tudi številne funkcije, namenjene človeku: izobraževalno, estetsko, krajinsko, osveščevalno, rekreacijsko in raziskovalno. Trenutno Škocjanski zatok še ne opravlja obiskovalcem namenjenih funkcij v zadostni meri in zato ne dosega svojih razvojnih ciljev. Na tem področju zaostaja za drugimi naravnimi rezervati in parki v severno-jadranskem prostoru. Med glavnimi vzroki za to je še neurejena infrastruktura za obiskovalce, ki je predpogoj za sobivanje zavarovanih živalskih in rastlinskih vrst ter človeka, pomanjkanje interpretacije in izobraževalnih vsebin. Vse to seveda lahko uredimo šele, ko obnovimo in na novo vzpostavimo habitate živalskih in rastlinskih vrst.

Ker gredo priprave na obnovo h koncu, smo se v letu 2004 že usmerili na iskanje ustreznih načinov in poti, kako bomo naravo Škocjanskega zatoka v prihodnje čimbolj približali obiskovalcem. Začeli smo z načrtovanjem informacijskega centra, opazovalnic in drugih objektov v NR Škocjanski

Foto: Borut Mozetič

WWT-jev center v Londonu je mokrišče, ki se razprostira v centru mesta.

zatok, opreme učne poti ter izobraževalnih, promocijskih in drugih aktivnosti. Na izobraževalni poti v Veliki Britaniji smo obiskali nekaj zavarovanih območij in posebno pozornost posvetili rezervatom v neposredni bližini mest. Na tem področju prednjači organizacija Wildfowl & Wetlands Trust (WWT), ki poskuša z odlično interpretacijo ter izobraževalnimi programi mokrišča približati ljudem v velikih mestih, ki so se naravi že popolnoma odtujili. Obiskali smo dva od njihovih devetih rezervatov (orig. Wetland Centre), in sicer Slimbridge in London. Celotno območje, ki je namenjeno obiskovalcem, tudi habitati, je v obeh urejeno kot velika razstava na prostem. V obeh predstavljajo različna mokrišča z vseh celin, ki jih naseljujejo tamkajšnje vrste. Londonski center se nahaja v eni izmed bogatih četrti v

Foto: Peter Buchner

Naravni rezervat Škocjanski zatok bomo uredili za ljudi in za naravo. Med mnogimi vrstami ptic pričakujemo tudi kozice.

središču Londona. Oba rezervata odlikuje domiselna interpretacija in čudovite zgradbe, v katere so vložili veliko denarja. Poleg izjemnih idej pa je bil za nas izjemnega pomena obisk takih centrov "izza kulis" in srečanja z ljudmi, ki jih vodijo, kar daje popolnoma nov vpogled v realnost načrtovanja in vodenja centrov. Izkazalo se je, da kakovost informacijskih centrov oziroma interpretacije v njem ni odvisna od količine razpoložljivih sredstev, pač pa od pravih ljudi in idej, ki premikajo svet! Slednje imamo in po povratku smo z veseljem zavihali rokave.

Na podlagi pridobljenega znanja na tem in drugih izobraževalnih smo skupaj s partnerji v mreži Adriawet – upravljalci severno-jadranskih mokrišč - pripravili prvi projekt za urejanje parkovne infrastrukture v rezervatu in z njim kandidirali za sredstva v okviru pobude Skupnosti Interreg IIIA Slovenija-Italija. Trenutno še čakamo na rezultate. V kolikor bomo uspeli, bomo že spomladi skupaj z Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije izvedli javni natečaj za pridobitev arhitekturnih rešitev za objekte v rezervatu in drugo parkovno infrastrukturo. Rezervat bi za ptice in ljudi radi uredili čimprej, saj se zavedamo, da urejen in obiskovalcem zanimiv rezervat v neposredni bližini turističnih krajev dopolnjuje turistično ponudbo regije s svežo in kakovostno ponudbo naravoslovnega turizma. S podaljšanjem obiska gostov in prestrežanjem tranzitnih gostov lahko prinese precej koristi lokalnemu gospodarstvu v občini in regiji.

Naravni deželni rezervat Valle Cavanata

Eno izmed območij v mreži severno-jadranskih mokrišč je tudi naravni deželni rezervat Valle Cavanata, ki se nahaja v vzhodnem predelu gradeške lagune (Laguna di Grado) v Italiji. Ta del lagune je bil v času melioracij spremenjen v lagunsko polslano ribogojnico (it. »valle«). Rezervat poleg nekdanje ribogojnice zajema tudi peščene otočke, poraščene s slanušami, obmorski predel s peščeno obalo, morskimi poloji in vlažnim gozdom, nekaj sladkovodnih močvirskih predelov ter kanal Averta z gozdom. Površina rezervata je 327 hektarov, upravlja pa ga Ustanova za parke in deželne gozdove Avtonomne dežele Furlanije – Julijske Krajine, ki pri tem sodeluje tudi z upravljalcem Škocjanskega zatoka.

Območje Valle Cavanata je bilo zaradi svojega pomena kot habitat vodnih ptic leta 1978 uvrščeno na Ramsarski seznam mokrišč mednarodnega pomena. Doslej je bilo na območju opazovanih 264 vrst ptic. Kot simbol rezervata so izbrali sivo gos (Anser anser). Ta vrsta je bila tu ponovno naseljena leta 1984 in se od leta 1987 redno razmnožuje, s čimer je nastala prva stalna kolonija v Furlaniji-Julijski Krajini. Danes živi v rezervatu približno 100 osebkov te vrste.

Zaradi velike pestrosti je rezervat zanimiv za obisk v vseh letnih časih. Dostop je urejen po cesti iz Tržiča (Monfalcone) proti Gradežu, s katere pred mostom čez Kanal Primero zavijete proti kraju Fossaloni di Grado. Informacijski center se nahaja neposredno ob cesti. V centru je stalna razstava o rezervatu in o živalstvu v njem, še posebno o pticah in ribah. Poleg tega je v centru tudi akvarij, dinamična maketa o delovanju lagunske ribogojnice in kotiček za otroke z različnimi igrami. Na nasprotni strani rezervata, v obmorskem delu, je stavba Casa Spina, kjer je sedež

Foto: Damijana Ota

Vabljeni v naravni deželni rezervat Valle Cavanata.

raziskovalnih dejavnosti. Ob stavbi je počivališče, namenjeno obiskovalcem rezervata.

Od informacijskega centra so speljane tri naravoslovne poti, izmed katerih sta dve primerni tudi za kolesarje. S prve poti je mogoče opazovati številne vrste ptic, ki se prehranjujejo v plitvih vodah ali počivajo na otočkih. Druga pot vodi do nasipa ob morju. Na tej poti je možno opazovati rastlinstvo ob kanalu in tiste vrste ptic, ki se zadržujejo v njegovih globljih vodah. Z nasipa pa je možno opazovati ptice, ki se ob plimi zadržujejo na morju, ali pa se ob oseki prehranjujejo na morskimi polojih. Tretja pot poteka vzdolž severnega dela kanala Averta. Gozd ob kanalu zastira neposreden pogled na vodo, z izjemo nekaterih točk, kjer bodo v bodoče zgrajene opazovalnice. V gozdu pa je mogoče opazovati številne vrste ptic, ki so značilne za ta predel rezervata. V bližnji prihodnosti bodo opremljene še druge naravoslovne poti z opazovališči. Tako bo enako kot v Škocjanskem zatoku mogoče opazovati ptice, ki se zadržujejo v notranjosti rezervata, ne da bi jih pri tem motili.

Bilten izdaja upravljalca naravnega rezervata Škocjanski zatok:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS - BirdLife Slovenia), p.p. 2990, 1001 Ljubljana, tel.: 01 / 426 58 75, fax: 01 / 425 11 81, e-pošta: dopps@dopps-drustvo.si

ki vodi tudi začasni informacijski center v Koprju na naslovu:

Staničev trg 16, 6000 Koper, tel.: 05 / 626 03 70, fax: 05 / 626 03 69

e-pošta: skocjanski@skocjanski-zatok.org, borut.mozetic@dopps-drustvo.si, natasa.salaja@dopps-drustvo.si

in na spletni strani: <http://www.skocjanski-zatok.org>

uradne ure:

- dopoldne: ob ponedeljkih, sredah in četrtek med 10. in 12. uro,
- popoldne: ob sredah med 15. in 17. uro.

Na zgornjih naslovih lahko naročite brezplačni izvod biltena in dobite dodatne informacije o rezervatu.

Besedilo: Borut Mozetič, Nataša Šalaja, Damijana Ota

Pregled: Člani DOPPS-ovega Sveta za Škocjanski zatok

Priprava in tisk: Abakos d.o.o., **Naklada:** 14.000 izvodov.

Bilten izdajamo v okviru projekta LIFE00NAT/SLO/7226 s pomočjo finančnega instrumenta Evropske skupnosti - LIFE, Ministrstva za okolje, prostor in energijo in Luke Koper d.d..

DOPPS, januar 2005.

generalni sponzor DOPPS

ŽIVLJENJE NISO LE BESEDE
WWW.MOBITEL.SI

